

HOGYAN KÉSZÜLÖK AZ ÚRVACSORÁRA?

Az úrvacsorára való előkészülés az unitárius embernek egyik legkomolyabb lelki tevékenysége, melyet azzal a tudattal és meggyőződéssel kell elvégeznie, hogy ahová és amire készül, az a hely, alkalom és közösség szent. Megszenteli a teremtő és a gondviselő Isten.

Az unitárius káté 118. kérdése az úrvacsora lényegét így határozza meg: „Az úrvacsora az a vallásos szertartás, mely által Jézus halálára emlékezünk és példája követésére buzdítást nyerünk.“ Ezt — anélkül, hogy a lényegét bántódás érné — úgy is mondhatnók, hogy az úrvacsoravétel alkalmával a vallásos ember Istennel, Jézussal, embertestvéreivel, sírhantok alatt porladó őseivel és nem utolsó sorban önmagával találkozik. Ők a vendéglátók, akik meghívnak és szeretettel várnak, de akiknek meghívását csak akkor fogadhatjuk el nyugodt lelkiismerettel, hogyha szívünkben áldott szeretetet, lelkünkben önzetlen jóságot és hitet, életünk mélyén határtalan tiszteletet, nagyrabecsülést és ragaszkodást éreztünk azok iránt, akik minket hívnak és várnak.

A mindennapi élet küzdelmében, a hétköznapiak rendjén a lelki kincsek megfogyatkoznak bennünk. Apolásukról, védelmükről vagy éppen gyarapításukról könnyen megfeledkezünk. Fáradtság, fásultság, közömbösség hajt igájába, s csak akkor eszmélünk rá a találkozás komoly voltára, amikor elhangzik a hívó szó: templomunk — lelkünk harangja megkondul, számadásra, bűnbánásra, ünnepszentelésre, szent találkozásra hív. És éppen ez teszi szükségessé a komoly, önvizsgálattal és önneveléssel teljes készülést. A legtöbben elégségesnek tartják a bűnbánatot. Nem szabad elfelejtenünk azonban, hogy bármennyire szükséges és áldásos dolog a bűnbánat, egymagában még nem elegendő arra, hogy minket az úrasztala vendégségére méltóvá tegyen. Komoly igyekezettel, keresztényi és tanítványi felelősségérzettel kell rákészülnünk a Jézus szerette szertartásra, különben hatástalan, üres ceremóniává válik, mely jön és megy, elmarad és újra visszatér életünkbe, de maradandó nyomokat nem hagy, s így természetesen célját sem éri el.

Amikor egy családi ünnepre: keresztelőre, esküvőre, név-, vagy születésnapra hívnak meg, a rendelkezésünkre álló idő alatt szüntelen azon gondolkozunk, hogy mit vigyünk ajándékba és milyen ruhát öltünk magunkra. S csak nagy ritkán mérlegeljük azt is, ami mindkettőnél fontosabb kellene hogy legyen, ti. hogy életünkkel, magatartásunkkal, lelki kapcsolatunk szüntelen ápolásával és melengetésével érdemeltük-e ki a meghívást, vagy valami más, értéktelenebb ok készítette a családot arra,

hogy ránk is gondoljon? De mindenképpen megyünk, méltó vagy méltatlan módon, érdem szerint, vagy érdemtelenül, s önfeledten vesszük ki részünket az ünnep ajándékaiból.

Az úrvacsoravétel mint szeretetvendégség ennél sokkal többre kötelez minket a készülődés tekintetében. De hogy ezt felfoghassuk, ahhoz feltétlen szükséges tudnunk, hogy sokkal több az úrvacsora jegyeinél az is, amit láthatatlanul kapunk. Ez a láthatatlan többlet ott és akkor mutatkozik meg, ahol és amikor élni kell tovább küzdelmekkel, sokszor próbákkal tele életünket. De ezt a többet csak az kapja, aki nem üres szívvel és üres lélekkel megy oda. Aki tud és akar is adni.

Milyen erkölcsi magatartásra készítet az úrvacsoravétel a készülődés rendjén?

1 Az Istennel való találkozásunk őszinte, igaz hitre és határtalan bizalomra készítet gondviselő Atyánk iránt. Ez a hit és bizalom azonban csak úgy érték, ha nem látszat, de lelkünk meglévő drága kincse; ha életalkotásaink során mozgató rugóvá, ösztönző és megtartó erővé tud lenni; ha nemcsak beszélünk róla, de meg is éljük maradéktalanul; ha egy percre sem formálódik át kételkedéssé a próbák súlya alatt; ha meggyőződéssel valljuk, hogy Isten mindnyájunk szerető Atyja és mi az ő akaratát, parancsait teljesíteni kész gyermekei vagyunk; ha világepítő és világszépítő nagy tervének végrehajtásában önként, boldogan vállaljuk — mint munkatársak — a reánk eső részt; ha imádságos, hálás szívvel csüngünk rajta szüntelen; ha áldássá lesz számunkra az a tudat, hogy „benne élünk, mozgunk és vagyunk“ (ApCsel 17,28); ha a tökéletesedés szent szándékával végezzük napi munkánkat s örömet, boldogságot jelent, ha egy parányit is hasonlítunk Hozzá. Nehéz, de csodálatosan megnyugtató, gyönyörűséges feladat ezzel a gondolattal és elhatározással készülni a nagy találkozásra a teremtő és gondviselő Istennel.

2 Kötelezettségeink vannak Jézussal szemben is, ezeknek betartásáról megfeledeknünk nem szabad. A készülődés napjaiban tudatosítanunk kell önmagunkban, hogy mi az ő tanítványai vagyunk, és az ő meghagyásai nekünk is szólnak, a mi lelkünk bezárt ajtóin is bebocsátást kérnek. Meg kell nyitnunk a lelket; szelídekké, az igazságot éhező és szomjúhozó emberekké, irgalmasokká, tiszta szívűekké, békességre igyekezőkké kell lennünk, hogy az ő hit- és életfelfogása bennünk győzelemre jusson, s hogy öröm legyen számunkra találkozni vele. Milyen más lesz az úrasztala melletti megállása annak, aki így tekint Jézusra. Így nyer buzdítást példája követésére s így akar méltóvá lenni hozzá és ahhoz a szertartáshoz, melyet ő szerzett örök emlékezetül nekünk.

Jézus az út, igazság és élet. Járjuk hát az ő keskeny útját, menjünk be a szoros kapun, mely az életre visz, valljuk az ő igazságát, éljük bizakodással jóságos, szelíd életét, ez legyen lelkünk mindenkori kenyere. Csak így remélhetjük, hogy figyelemre eddig talán nem is méltatott örökös várakozásban élő állapotunkban jóságos hangon egyszer csak megszólít valaki, hogy meggyógyítson és visszaadjon a bizakodó, öröm- és reményteljes, alkotó és diadalmas életnek.

3 Embertársaink iránti magatartásunk tekintetében is sok a tenni-valónk, ha tisztán akarunk az úrasztala mellé kiállani. Lelkünkben szól a jézusi parancsolat: „Szeresd felebarátodat, mint magadat!“ Ez egymagában is eleget mond, de hadd bontsuk fel elemeire ezt a törvényt, s fogalmazzuk át a mi nyelvünkre, hogy jobban megértsük azt, amit mon-

dani akar. Jézus ismerte az embert. Tudta, hogy önmagát senki sem gyűlöli, magával szemben senkinek sincsenek előítéletei. Magához senki sem rossz, saját kárának senki sem örvend. Bosszút önmaga ellen senki sem forral, magára senki sem irigykedik, és le nem nézi magát még nyomorult állapotában sem. De szereti magát minden ember kimondhatatlanul. Így kell szeretni embertársainkat is. Nagy a mi fogyatékoságunk e tekintetben, s azoknak a bajoknak nagy része, melyek valósággal elözönlötték életünket, éppen innen ered. Az úrvacsorára való készülés ideje megfizethetetlen alkalom arra, hogy hibáinkra ráébredve, szívünket a fogyatékoságoktól megtisztítsuk, s helyettük a szeretet, önzetlenség, helyes értékelés, együttérzés, jóindulat, szerénység, béke, megbocsátás nemes emberi értékeit ültessük el, hogy azok irányítsák lépteinket és magatartásunkat a családi otthon életében, a munkamezőn és a templom felé való menetelésünkben egyaránt. Az úrvacsorával való élés csak annak válik életformáló élményévé, aki midőn kiáll és szétnéz a gyülekezetben, nyugodt lelkiismerettel vallhatja be önmagának és Istenének: én senkire se haragszom, senkit nem bántottam, mindenkit szeretek, így hát remélhetem, hogy mások is szeretnek engemet. Az volna igazán jó, ha bocsánatot kérnénk és megbocsátanánk, mielőtt kiállunk az úrasztala mellé. Ha betartanók Jézus figyelmeztetését: „Azért, ha a Te ajándékodat az oltárra viszed és ott megemlékezel arról, hogy a te atyádfiának valami panasza van ellened: hagyd ott az oltár előtt a te ajándékodat és menj el, előbb békélj meg a te atyádfiával és azután eljövén vidd fel a te ajándékodat“ (Mt 5,23—24).

Jézus szigorú mértékkel mér embertársaink iránti magatartásunk tekintetében. Amikor Péter megkérdezi tőle: „Uram, hányszor lehet az én atyámfiaának ellenem vétkezni és néki megbocsátanom? még hétszer is?“ — így felel: „Nem mondom neked, hogy még hétszer is, hanem még hetvenhétszer is“ (Mt 18, 21—22). Nincs abban semmi rendkívüli. azokat szeretni, akik minket is szeretnek. Ezt a vámszedők is megteszik. Az igazi Jézus-tanítványnak még az ellenségét is szeretni kell, és áldani azokat, akik gyűlölik és üldözik őt.

Ez a magas mérték azonban nem szabad hogy visszariasszon minket s kimondassa velünk a döntést: nem érdemes, úgyszólván lehetetlen betartani mindazt. Mi lenne, ha így beszélne a gyermek? Hiszen mi szülők, anyák és apák általában gyermekeink erejét és szellemi képességeit egyaránt meghaladó kívánságokkal, követelésekkel állunk elő. Elfeledjük, hogy mi is voltunk gyermekek, s így a magunk erejéhez és képességéhez mérjük őket. Bármennyire így van ez, végeredményben mégsem tartom nevelési hibának, mert a cél az, hogy mi Isten-fiakká, Jézus-tanítványokká, felebarátokká, hívó emberekké váljunk.

Mi lenne, ha azokat kezdenők követni és példának tekinteni, akik bár édes testvérek, de életre szólóan meg tudnak haragudni egymásra egyetlen sértés következtében, s hiábavaló minden békítési szándék? Vagy azt a gyermeket, akinek meghal az édesapja s a sértett fél konok, makacs lelkületével határozottan megtiltja, hogy nevét a búcsúztatásban emlegessék s még a temetésen se jelenik meg? Bár ezek kirívó esetek és nem az általános helyzet mutatói, mégsem szükségtelen hangoztatnunk, hogy mily sok a tennivalónk a jézusi béke és szeretet, megértés és megbecsülés, tisztelet és méltányosság szellemének érvényesítése terén.

Akit ezek a kérdések nem gondolkoztatnak meg és lelke mélyéig nem ráznak meg, az nyugodt lelkiismerettel semmiképp sem állhat az úrasztala mellé, mert az erkölcsi előkészülés útján az első lépést sem volt hajlandó megtenni. Az egy kenyérből és egy borból való részcsedés tudata késztesen minket nemes embertestvéri magatartásra, önzetlen felebaráti szeretetre, a legteljesebb jóindulatra egymás iránt, tudván, hogy mind egy Atyának vagyunk gyermekei.

4 *Az úrvacsorára hívó és váró vendéglátók* között itt vannak a mi hitelődeink, a mi öcink is. A velük való találkozás is kötelez minket. Mert találkozunk velük kétségtelenül. Egyházalapító nagy püspökünkkel és mindazokkal, akik a négy évszázad alatt jó és balsorsban Istentől kapott elhivatottsággal áldozták oda anyagi, lelki és szellemi tehetségüket, egész életüket egyistenthitünknek védelmére és szolgálatára.

És találkozunk templomépítő őseinkkel, apáinkkal és nagyapáinkkal, akiknek számára Jézus beszéde lélek és élet volt hajdan, akik akkor léptek igazán a megnyugvás ösvényére, mikor konduló harangszóra — lerázva lelkükről és ruhájukról a hétköznapok porát — elindultak Isten háza felé, s felajánlották áldozataikat az anyaszentegyház építésére. Valótták a zsoltáriróval, hogy „jobb egy nap a te tornácaidban, hogysen ezer másutt; inkább akarnék az én Istenem házában küszöbén ülni, hogysen lakni a gonosznak sátorában!” (Zsolt, 84, 11). Létrehozták és egy akarattal gyarapították, de legalábbis megmentették és átadták a következő nemzedéknek az értékeket, s megnyugodva haltak meg abban a tudatban, hogy a jövőben szebb lesz a mi földünk és boldogabb rajta az élet. A múlt irántuk való tiszteletre, emlékük megőrzésére, példájuk követésére, az örökséghez való ragaszkodásra, áldozathozatalra kötelez minket is. Ezt az erkölcsi köteletségérzetet és -tudatot azokban az órákban és napokban kell kialakítanunk, amikor úrvacsoravételre készülünk, tudván, hogy találkozunk velük s megkérdezzük: mi van az örökséggel?

5 *Az úrasztala mellett önmagával is találkozik a hívő ember, s ez a találkozás nem kevésbé kötelező a többinél.* A mindennapi életben bizonyos mértékig mindannyian kivetkőzünk igazi önmagunkból. Az ünnep perceiben így találjuk magunkat szemben igazi énünkkel, önmagunkkal. És könnyebben egybeolvadunk ismét vele. A lélek világában az egylényegűség elve az uralkodó. A hasonulás szabálya érvényesül, mert egybeolvadásról van szó. Minél kisebb a távolság és a különbség annál könnyebb és eredményesebb a találkozás. Összhangot kell hogy teremtsünk értelmünk, lelkünk és érzelmünk világában, hogy rendelkezésünknek megfelelő személyiséget vihessünk a nagy találkozóra...!

Végül is van még egy fontos kérdés, melyre az igazán érdeklődők feleletet várnak. Ez a kérdés a kátéban így hangzik: „A bűnösök élhetnek-e úrvacsorával?” A felelet szerint igen „és nem is kell eltiltani az Úr asztalától, mert a Jézusra való emlékezés megjavulásukat elősegítheti” (126).

Ha ez így van — tehetné fel bárki a kérdést —, szükséges-e az a komoly előkészület, van-e értelme, nem felesleges-e az a lelki, hitbeli és magatartásbeli megjavulás, amely mint kíváncsi és szándék bennünk él az úrasztalához való készülésünkben?

Midőn erre a kérdésre felelni próbálok, hadd idézzem először is Jézus szavait, miket a gazdag ifjúnak mondott: „Senki sem jó, csak egy, az Isten” (Mt 19,17). Valamennyire mindannyian rosszak, gyarlók, töké-

letlenek vagyunk. Jézus célként állította eléink a tökéletességet, s nehéz lenne megmondani, hogy még a legjobbak is vajon elérik-e. Egy azonban kétségtelennek látszik: akiben erős a vágy és tiszta a szándék erre az átminősülésre, az nem halmozza napról napra szóban és cselekedetben megnyilvánuló emberi gyengeségeit, de elhagyni igyekszik, és arra törekszik, hogy az istenfiúságra, a tanítványságra, az ember nevezetre mindinkább méltóvá legyen. A cél nem lehet semmi esetre számunkra a rossz. A cél a jó, annak szolgálata és végleges győzelme kell hogy legyen.

„Ne győzöttessél meg a gonosztól, hanem a gonoszt jóval győzd meg“ — mondja Pál apostol (Róm 12,21). „Akarom, hogy bölcssek legyetek a jóban, ártatlanok pedig a rosszban“ — írja egy másik helyen a római gyülekezetnek (Róm 16,19). „Továbbá, atyámfiai, amik csak igazak, amik csak tisztességesek, amik csak igazságosak, amik csak tiszták, amik csak jóhírűek; ha van valami erény és ha van valami dicséret, ezekről gondolkodjatok“ — hangsúlyozza a filippibelieknek (4,8). Ezeket cselekedjük mi is mindennap, hogy enyhüljön a bánat, könnyüljön a teher, mélyüljön a szeretet kútja, szélesedjék a jóság uralma, s így szépüljön, így épüljön, így béküljön a mi életünk.

A hang keletkezéséhez az szükséges, hogy a hanghullámok az emberi fül dobhártyájába ütközzenek. Ha ez nem történik meg, akkor csak hanghullámok maradnak, de nem jön létre hang.

A szín keletkezéséhez az szükséges, hogy a fényrezgések tükröződjenek az eleven emberi szemben, máskülönben nem jön létre szín, csupán az éter sivár rezgése marad.

Ahhoz, hogy emberek legyünk, kellemes hangot adó és megnyugtató színekkel, teljes életű emberek, az szükséges, hogy a jóság felcsapó hullámai, a szeretet áldott melegségű fényrezgései beleütközzenek a szívünkbe, lelkünkbe, egész életünkbe, és sodró hatású erejüknél fogva átformálják s visszaadják nekünk azt, ami a legnagyobb érték benne.

Aki fülét bedugja, hangot nem hall; aki szemét behunyja, színt nem lát; aki lelkét bezárja, annak életébe az erkölcsi világ fényrezgései nem ütköznek soha!

Nyíljon meg, táruljon ki lelkünk. Épüljünk szeretetben, gazdagodjunk jóságban, erősödjünk a hitben, teljesedjünk istenfiúságban, mert minél több az, amivel az úrasztala mellé állunk, annál több lesz az, amivel onnan ismét hazatérünk. Mert: „Mindenkinek, akinek van, adatik, és megsaporíttatik; akinek pedig nincsen, attól az is elvételik, amije van“ (Mt 25,29).

TÖRÖK ÁRON

JÓKAI TOROCKÓN

— Részlet egy nagyobb tanulmányból —

A százötven évvel ezelőtt született Jókai Mór erdélyi útjainak bő irodalma van. Már mint ismert író jött először 1853 tavaszán Erdélybe — abban az évben jelent meg az *Egy magyar Nábob* —, s a korabeli lapok bőven beszámoltak látogatásairól. Születésének századik évfordulóján jelent meg Kristóf György munkája: *Jókai napjai Erdélyben* (Kolozsvár, 1925), s eszerint az író tíz alkalommal járt nálunk. Utoljára 1902. október 12-én, a kolozsvári Mátyás-szobor leleplezése alkalmával. Ezeket az adatokat Gyalui Farkas és Szentimrei Jenő tanulmánya egészíti ki (*Jókai Erdélyben*. Összeállította Tabéry Géza és Incze Ernő. Nagyvárad, 1925). Gyalui még személyesen ismerte a regényírót, s a kolozsvári látogatásairól számolt be, Szentimrei Jenő pedig Tordán tudakozódott azoknál, akik még tudtak itteni időzéséről. Mind a két dolgozat (*Jókai Kolozsvárt, A vallásszabadság városában*) a torockói látogatásra is utal. Legújabbán Dávid Gyula dolgozta fel az erdélyi utakat — térképekkel illusztrálva — *Jókai* című munkájában (Kolozsvár, 1971), s ott *A holdsziget kis közösségének* külön részt szentelt.

Ami az író torockói útját illeti, valamennyi szerző forrása Váradi Károlynak a kolozsvári Magyar Polgár 1876. évi 182—184. számában megjelent részletes beszámolója *Jókai erdélyi útjáról*, az időrendben negyedik erdélyi látogatásáról. Jókai ugyanis csupán egyszer járt Torockón, 1876. augusztus 6-án és 7-én. Váradi Károly, a kolozsvári polgári iskola igazgatója egyébként annak a Miklós Miklós ótordai református lelkésznek volt a veje, akinél Petőfi Sándor 1849 júliusában hagyta fiát és feleségét.

A torockói látogatásnak hosszú előzményei vannak.

Jókai régóta érlelte magában az *Egy az Isten* gondolatát. Feltételezhető, hogy már első erdélyi útja alkalmával hallott Torockóról, hiszen kísérője Kövári László volt, s útjuk érintette Tordát, Felvincet, Nagyenyedet. Innen inspirálódott, mikor *A nagyenyedi két fűzfát* írta. Második erdélyi útja 1858-ban a Mócvidékre vezetett, ahol a *Szegény gazdagok* megírásához gyűjtött anyagot. Megint Torockó-közelbe jut, amikor Abrudbánya felé veszi útját. A bányavárosok akkor még a forradalom nyomait viselték magukon. S Jókait főként a bányászok élete érdekelte. Harmadik erdélyi útja 1871 tavaszán rövidebb volt. Az író Kolozsvárra jött, hogy részt vegyen a Farkas utcai kőszínház megnyitásának ötvenedik évfordulója alkalmával tartott ünnepélyen. Vele volt